

Signaleren van onveiligheid bij jeugdigen en het toeleiden naar passende hulp in Ede

Uitkomsten toezichtonderzoek mei 2016

De samenwerkende inspecties hebben onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de samenwerking tussen de verschillende partijen in Ede bij het signaleren van onveiligheid en het toeleiden naar passende hulp.

Binnen het Samenwerkend Toezicht Jeugd/ Toezicht Sociaal Domein werken vijf rijksinspecties samen, te weten:

- *Inspectie voor de Gezondheidszorg*
- *Inspectie van het Onderwijs*
- *Inspectie Jeugdzorg*
- *Inspectie Veiligheid en Justitie*
- *Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid*

Het rijkstoezicht dat betrekking heeft op de integrale zorg en ondersteuning aan jeugdigen en volwassenen wordt door deze inspecties gezamenlijk uitgevoerd. Hierbij kijken de samenwerkende inspecties over de grenzen van organisaties heen en staan de resultaten voor jeugdigen en volwassenen centraal. Door middel van dit onderzoek willen de samenwerkende inspecties bijdragen aan het bevorderen van de veilige en gezonde ontwikkeling van jeugdigen in de gemeente Ede.

De foto op de voorkant van dit rapport betreft geen persoon in de jeugdzorg en is uitsluitend ter illustratie.

Samenvatting

Met de invoering van de Jeugdwet per 1 januari 2015 is de jeugdhulp gedecentraliseerd naar gemeenten. Zij zijn nu verantwoordelijk voor de organisatie van de toegang tot zorg en ondersteuning.

In mei 2015 heeft Samenwerkend Toezicht Jeugd/Toezicht Sociaal Domein (STJ/TSD) voor het eerst gerapporteerd over de veranderingen in de organisatie van de jeugdhulp. Uit dit onderzoek is onder andere gebleken dat het signaleren van onveiligheid, het duiden van signalen en het organiseren van passende hulp (indien nodig) nog niet altijd goed verloopt.

Omdat de samenwerkende inspecties vinden dat het borgen van de veiligheid van jeugdigen één van de basisvereisten is in het sociaal domein, is besloten in 2015 en 2016 een onderzoek uit te voeren naar het signaleren van onveiligheid en veiligheidsrisico's voor kinderen.

De inspecties hebben gekeken in hoeverre partijen uit het sociaal domein jeugdigen met een risico op onveiligheid tijdig signaleren en hun signalen doorgeven aan partijen die deze signalen kunnen duiden. Daarnaast hebben de inspecties gekeken in hoeverre partijen die de toegang tot jeugdhulp kunnen organiseren de signalen over onveilige situaties duiden en indien nodig toegang tot jeugdhulp realiseren. De inspecties vinden dat er in Ede veel is gedaan door de gemeente en verschillende partijen in het sociaal domein om onveiligheid bij jeugdigen zo goed mogelijk te signaleren, te zorgen dat deze signalen worden opgepakt en indien noodzakelijk passende en samenhangende hulp te organiseren. De samenwerkende inspecties vinden het positief dat in de gemeente Ede veel aandacht is voor het signaleren van onveiligheid en het bij elkaar brengen van informatie uit verschillende invalshoeken.

De samenwerkende inspecties hebben ook zorgpunten geconstateerd in het onderzoek:

- Signalerende professionals ondernemen vooral actie als zij signalen waarnemen die jeugdigen direct uiteten of die fysiek zichtbaar zijn, zoals blauwe plekken. Om preventiever te kunnen handelen moeten professionals naar risico's in het gezinssysteem kijken, ook bij het ontbreken van kindsignalen.
- Hoewel professionals elkaar goed weten te vinden, wordt nog te weinig actief informatie uitgewisseld en is er veel onduidelijkheid over rol- en taakverdeling tussen de verschillende lokale partijen, zoals het CJG, de Sociaal Teams en het Sociaal Interventie Team. Om tijdig passende hulp te kunnen bieden aan gezinnen is het belangrijk dat professionals beschikken over actuele informatie en een goed beeld hebben van wie welke rol heeft.
- Continuïteit van zorg wordt gehinderd door veel op- en afschalen en wachtlijsten.

De inspecties zullen de ontwikkelingen in Ede volgen en verzoeken de gemeente om begin 2017 te presenteren op welke wijze met de aanbevelingen is omgegaan en inzicht te geven in de mate waarin de verbeterpunten zijn gerealiseerd.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Doelen en invulling van het toezichtonderzoek.....	6
1.3 Leeswijzer	7
2. Hoe is signaleren van onveiligheid en het toeleiden naar passende hulp georganiseerd?	9
3. Signaleren	11
3.1 Verwachtingen samenwerkende inspecties.....	11
3.2 Bevindingen	11
4. Samenhangende hulp	14
4.1 Verwachtingen samenwerkende inspecties.....	14
4.2 Bevindingen	14
5. Continuïteit van zorg	17
5.1 Verwachtingen samenwerkende inspecties.....	17
5.2 Bevindingen	17
6. Conclusie en aanbevelingen	20
6.1 Conclusie.....	20
6.2 Aanbevelingen:	20
Bijlage 1: Toezichtkader 'Stelseltoezicht Jeugd'	23
Bijlage 2: Overzicht van betrokken organisaties	27

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Jeugdigen hebben een veilige omgeving nodig om zich goed te kunnen ontwikkelen. Deze veilige omgeving is niet altijd vanzelfsprekend. Jaarlijks zijn meer dan honderdduizend jeugdigen slachtoffer van kindermishandeling. De meerderheid van de gevallen betreft emotionele en fysieke verwaarlozing. De gevolgen van kindermishandeling zijn zeer ernstig voor de jeugdigen die het betreft, zowel ten tijde van de mishandeling, als ook in het latere leven. Vanwege deze ingrijpende gevolgen is het van belang dat onveilige situaties of veiligheidsrisico's voor jeugdigen zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd. Vervolgens is het van belang dat de signalen worden geduid en dat indien nodig hulp ten behoeve van een veilige opvoedsituatie wordt georganiseerd. Het signaleren van risico's op de veilige ontwikkeling van kinderen en het bieden van passende hulp vergen een integrale aanpak. Beroepsgroepen en organisaties uit verschillende sectoren dienen oog te hebben voor de veiligheid van jeugdigen en samenhangende zorg en ondersteuning te bieden.

Met de invoering van de Jeugdwet per 1 januari 2015 is de jeugdhulp gedecentraliseerd naar gemeenten. Voor gemeenten heeft dit als nieuwe verantwoordelijkheid de inrichting van de toegang tot zorg en ondersteuning met zich meegebracht.

In mei 2015 heeft Samenwerkend Toezicht Jeugd/ Toezicht Sociaal Domein (STJ/TSD) voor het eerst gerapporteerd over de wijze waarop gemeenten vormgeven aan de toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp. In dit onderzoek zijn grote verschillen geconstateerd in de wijze waarop gemeenten de jeugdhulp organiseren. In dit onderzoek is vastgesteld dat samenwerkingsafspraken vaak nog niet zijn gemaakt en partijen elkaar nog niet altijd weten te vinden. Ook is naar voren gekomen dat met de veranderingen in de organisatie van de jeugdhulp de veiligheid van jeugdigen in de toegang nog niet is geborgd; signalen worden niet gezamenlijk beoordeeld en verantwoordelijkheden over handelen bij onveiligheid zijn niet duidelijk belegd.

Omdat de samenwerkende inspecties vinden dat het borgen van de veiligheid van jeugdigen één van de basisvereisten is in het sociaal domein is besloten in 2015 en 2016 een onderzoek uit te voeren naar het signaleren van onveiligheid en veiligheidsrisico's voor kinderen.

1.2 Doelen en invulling van het toezichtonderzoek

De inspecties hebben van medio 2015 tot begin 2016 in de gemeente Ede en in vijf andere gemeenten¹ een toezichtonderzoek uitgevoerd. Hierbij is gekeken naar het lokale stelsel van het signaleren van onveiligheid en het organiseren van toegang tot hulp in het geval van een onveilige opvoedsituatie. Het onderzoek beoogde het proces van het signaleren van (risico's op) onveilige

¹ De samenwerkende inspecties hebben zes gemeenten in drie jeugdhulpregio's geselecteerd. Er is gezocht naar regio's verspreid over Nederland, naar gemeenten die van elkaar verschillen in de organisatie van het sociaal domein en naar de verhouding tussen de aanwezigheid van risicofactoren bij jeugdigen en het aantal kinderen waarover een melding van kindermishandeling is gedaan.

situaties van jeugdigen tot het in gang zetten van zorg en ondersteuning in kaart te brengen en te komen tot aanbevelingen ter verbetering. Met dit onderzoek willen de samenwerkende inspecties bijdragen aan het bevorderen van een veilige en gezonde ontwikkeling van jeugdigen in de gemeente Ede. Ten eerste werd gekeken in hoeverre partijen uit het sociaal domein risico's voor een veilige ontwikkeling van jeugdigen tijdig signaleren en hun signalen doorgeven aan partijen die deze kunnen duiden. Ten tweede is onderzocht in hoeverre partijen die de toegang tot jeugdhulp organiseren de signalen over onveilige situaties duiden en indien nodig (toegang tot) samenhangende hulp realiseren. Er werd hierbij een onderscheid gemaakt tussen partijen uit het sociaal domein met een signalerende rol zoals scholen, politie en jeugdverpleegkundigen (signalerende partijen) en partijen met een rol in het duiden van signalen en het verlenen van toegang tot jeugdhulp zoals Veilig Thuis en de lokale toegang (duidende partijen). De inspecties hebben verschillende onderzoeksmethoden ingezet om hun informatie te verzamelen (zie kader 1). Voor de beoordeling van de bevindingen gebruikten de inspecties criteria van het toetsingskader 'Stelseltoezicht Jeugd' die nader waren gespecificeerd voor het onderwerp 'signaleren van onveiligheid' (zie bijlage 1).

1.3 Leeswijzer

In dit rapport leest u de uitkomsten van het toezichtonderzoek van de samenwerkende inspecties. Hoofdstuk twee geeft een kort beeld van de wijze waarop het signaleren van onveiligheid en het tot stand brengen van passende hulp in Ede is georganiseerd en welke partijen hierbij betrokken zijn. Hoofdstukken drie, vier en vijf geven de bevindingen van de samenwerkende inspecties weer. Tijdens het onderzoek is een groot aantal gegevens over het signaleren van onveiligheid en het toeleiden naar passende hulp verzameld. Deze hoofdstukken geven daarvan geen volledige beschrijving, maar concentreren zich op thema's waarvan de samenwerkende inspecties hebben geconcludeerd dat deze van belang zijn in de gemeente Ede. Het gaat om het signaleren van risico's op een veilige en gezonde ontwikkeling van kinderen in gezinnen (hoofdstuk drie), samenhangende hulp (hoofdstuk vier) en continuïteit van zorg en ondersteuning (hoofdstuk vijf). In hoofdstuk zes geven de inspecties een eindconclusie en doen zij aanbevelingen. Bijlage 1 bevat het toezichtkader 'Stelseltoezicht Jeugd'. In bijlage 2 is een overzicht van de bij het onderzoek betrokken organisaties opgenomen.

Werkwijze

In het kader van dit toezichtonderzoek hebben de samenwerkende inspecties verschillende onderzoeksmethoden gehanteerd:

Beleidsanalyse: Relevante documenten, beleidsplannen en samenwerkingsafspraken zijn geanalyseerd. Tevens zijn er gesprekken gevoerd met beleidsmedewerkers over het zorglandschap in de gemeente.

Dossieronderzoek: Bij vijf duidende organisaties zijn dossiers geanalyseerd. Het dossieronderzoek werd uitgevoerd om te zien op welke wijze signalen bij deze partijen terecht komen, hoe signalen worden geduid en hoe hulp wordt georganiseerd.

Interviews: De samenwerkende inspecties hebben interviews gehouden met professionals en leidinggevenden van vijf duidende organisaties. De interviews gingen in op de knelpunten die professionals ervaren in het (gezamenlijk) signaleren van onveiligheid en het toeleiden naar passende hulp.

Vignettenmethode: Voorbeeldcasussen zijn voorgelegd aan professionals met een signalerende rol vanuit verschillende organisaties, zoals onder andere de jeugdgezondheidszorg, het onderwijs en de politie, om te achterhalen welke situaties zij als onveilig inschatten en welke signalen van onveiligheid buiten beeld blijven.

Focusgroepen: De uitkomsten van de vignettenmethode, het dossieronderzoek en de interviews vormden input voor groepsinterviews met professionals van verschillende organisaties. Er zijn twee focusgroepen gehouden met professionals van signalerende partijen. Er is één focusgroep gehouden met professionals van duidende partijen.

Reflectiebijeenkomst: De informatie die op basis van de bovengenoemde methoden is verzameld, is vervolgens door de inspecties geanalyseerd. De uitkomsten van de analyse zijn in een reflectiebijeenkomst besproken met leidinggevenden van de organisaties die in het onderzoek zijn betrokken en beleidsmedewerkers van de gemeente.

Een overzicht van de bij het onderzoek betrokken partijen is te vinden in bijlage 2.

2. Hoe is signaleren van onveiligheid en het toeleiden naar passende hulp georganiseerd?

Dit hoofdstuk beschrijft op hoofdlijnen hoe in de gemeente Ede het signaleren van onveiligheid en het toeleiden naar hulp is georganiseerd.

In het beleid² van de gemeente Ede wordt benadrukt dat veiligheid van jeugdigen in gezinnen voor elke beroeps (of vrijwillige) kracht die met gezinnen te maken heeft een belangrijk punt van aandacht is. Professionals dienen alert te zijn op eventuele hulpvragen en signalen van jeugdigen en dienen bij vermoedens van kindermishandeling en/of huiselijk geweld de stappen van de wettelijke meldcode te volgen.³ Partijen met een belangrijke signalerende rol zijn bijvoorbeeld de school, de huisarts en de jeugdgezondheidszorg. De jeugdgezondheidszorg in Ede werkt met een vast team op scholen, nodigt alle kinderen en jongeren uit op standaardmomenten, en is daarnaast laagdrempelig toegankelijk als er problemen op het gebied van ontwikkeling, gezondheid, gedrag of welzijn spelen. Ook andere partijen in de gemeente Ede die te maken hebben met jeugdigen en gezinnen hebben een rol in het signaleren van eventuele hulpvragen en onveiligheid van jeugdigen. Het gaat bijvoorbeeld om wijkteams (die de gemeente Ede heeft opgericht met als doel het lokale netwerk te versterken). Aan deze wijkteams nemen allerlei partijen uit het sociaal domein deel, waaronder wijkagenten en woningbouwconsulenten. Het wijkteam bespreekt zaken die in de wijk spelen op het gebied van openbare ruimte, samenleving en veiligheid in de wijk.

De organisatie van het zorg- en ondersteuningslandschap is gericht op vroegtijdige signalering en vroeg interveniëren bij problemen in gezinnen. Het gebruik van de Verwijsindex is hierbij, volgens de gemeente Ede, essentieel. Professionals dienen vanuit een systeemgerichte aanpak die alle leefgebieden betreft ook te kijken ook naar de (situatie en veiligheid van) broertjes en zusjes.

Op het moment dat er signalen zijn die wijzen op een onveilige ontwikkeling van jeugdigen, kunnen professionals een gezin bij verschillende partijen aanmelden zodat deze signalen geduid worden en hulp ingezet kan worden. Wettelijk gezien zijn er een aantal partijen die signalen kunnen duiden en het mandaat hebben om gespecialiseerde hulp voor jeugdigen en gezinnen in te zetten, zoals de huisarts en de jeugdarts in het kader van de jeugdgezondheidszorg. De huisarts en jeugdgezondheidszorg hebben een rol om te signaleren, adviseren, duiden en waar nodig jeugdigen of gezinnen door te leiden naar andere hulpverleners. Daarnaast heeft de gemeente Ede ook het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en Sociaal Teams het mandaat gegeven om signalen te duiden en gespecialiseerde hulp in te zetten. Het CJG is voornamelijk bedoeld voor enkelvoudige opvoed- en opgroeiproblematiek. Het CJG kan zelf hulp bieden of een jeugdige of een gezin doorverwijzen naar meer gespecialiseerde hulp. Het CJG werkt ook vindplaatsgericht. Dit houdt in

² Beleidsplan Jeugdbeleid

³ Een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling helpt professionals goed te reageren bij signalen. De meldcode bestaat uit de vijf stappen van het in kaart brengen van signalen, collegiaal overleg, gesprek met betrokkenen, wegen van de signalen en eventueel advies inwinnen bij Veilig Thuis en tot slot beslissen over zelf hulp organiseren of melden bij Veilig Thuis.

dat CJG medewerkers op vindplaatsen zoals scholen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven te vinden zijn. Het doel van vindplaatsgericht werken is de zichtbaarheid van het CJG op vindplaatsen te vergroten zodat professionals, maar ook jeugdigen en hun gezinnen zelf, het CJG laagdrempelig kunnen benaderen. CJG medewerkers kunnen casussen inbrengen in het CJG kernteam. Hier worden de besluiten tot inzet van jeugdhulp genomen. Voor gezinnen met meervoudige problematiek, bijvoorbeeld op het gebied van verslaving, gezondheid, financiën en opvoeding, zijn er de Sociaal Teams Ede. De Sociaal Teams bestaan uit professionals van verschillende zorg- en welzijnsorganisaties, onder andere maatschappelijk werk, woonbegeleiding, jeugdhulp, en zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking. De medewerker van het Sociaal Team is het aanspreekpunt voor het gezin, bekijkt samen met het gezin welke hulp nodig is, kan casussen in een multidisciplinair overleg bespreken en kan waar nodig gespecialiseerde hulp inzetten voor een gezin/gezinslid.

De uitgangspunten van de gemeentelijke toegang zijn onder andere:

- Laagdrempelig en rechtstreeks toegankelijk voor burgers
- Eigen kracht en het netwerk staan centraal
- Eén gezin, één plan en één regisseur
- Vrijwillig als het kan, drang en dwang indien nodig.

Op het moment dat er sprake is van signalen van onveiligheid, is Veilig Thuis een belangrijke partij die signalen duidt en beslissingen neemt over de noodzaak van verdere stappen. Veilig Thuis is een regionaal georganiseerd meldpunt en kan na een melding van een professional of een burger besluiten om onderzoek te doen of om de melding door te zetten naar de lokale toegang. Er is in Ede een verbindingsofficier 'straf en zorg' die bij het afschalen van een melding door Veilig Thuis informatie over een gezin aanvult met relevante informatie die al bekend is bij de gemeente. Het gaat dan om informatie die bijdraagt aan de zorg die uit het zorgsignaal naar voren komt, bijvoorbeeld aanvullende informatie vanuit het veiligheidshuis en de gemeentelijke diensten gericht op werk en inkomen

In de gemeente Ede is de afspraak dat Veilig Thuis zaken afschaalt naar de Sociaal Teams of het CJG. De Sociaal Teams kunnen eventueel afschalen naar het CJG of opschalen naar het Sociaal Interventie Team. Het Sociaal Interventie team is aan zet bij gezinnen waarbij de veiligheid in het geding komt en waarbij er sprake is van een combinatie van straf en zorg, criminaliteit, ernstige problematiek, of stagnatie in de hulp.

3. Signaleren

Dit hoofdstuk geeft de bevindingen van de samenwerkende inspecties weer waar het gaat om het signaleren van risico's op een veilige en gezonde ontwikkeling van kinderen in gezinnen. Eerst worden de verwachtingen van de samenwerkende inspecties op basis van het toezichtkader 'Stelseltoezicht Jeugd' geschetst. Vervolgens wordt ingegaan op wat goed gaat en wat verbeterpunten zijn.

3.1 Verwachtingen samenwerkende inspecties

De inspecties verwachten dat jeugdigen en gezinnen die zorg en/of ondersteuning nodig hebben in beeld zijn. Dit vereist dat professionals die bij jeugdigen en gezinnen betrokken zijn, kennis en kunde hebben om signalen of risico's die een veilige en gezonde ontwikkeling in de weg staan te herkennen en hierop passend te handelen. Professionals dienen de Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld toe te passen en moeten in staat zijn om laagdrempelig advies en consultatie in te winnen. Ook bij hulp en ondersteuning aan ouders, is het van belang dat professionals oog hebben voor veiligheid van de kinderen van deze ouders.

Van professionals die als taak hebben om de veiligheid van de kinderen in een gezin te monitoren, zoals de jeugdgezondheidszorg, verwachten de samenwerkende inspecties dat ze risico's en signalen met betrekking tot de veiligheid van jeugdigen en gezinnen systematisch inschatten. Een systematische inschatting ondersteunt het besluitvormingsproces, helpt eventuele blinde vlekken in beeld te krijgen en risico's te objectiveren.

3.2 Bevindingen

Veel aandacht voor signalen van onveiligheid

De gemeente Ede heeft een duidelijke visie op hoe professionals die te maken hebben met jeugdigen en gezinnen eventuele onveiligheid dienen te signaleren en hoe ze zouden moeten omgaan met signalen van onveiligheid. De gemeente heeft een duidelijk beeld over hoe het sociaal domein getransformeerd dient te worden en welke verbeteringen nog doorgevoerd moeten worden. De gemeente is continue bezig met deze verbeteringen. Dit blijkt uit de inventarisatie van de scholingsbehoefte en het uitgebreide, door de gemeente en de regio FoodValley gefaciliteerde scholingsaanbod voor alle jeugdprofessionals en in het bijzonder medewerkers van het CJG en de Sociaal Teams. Dit scholingsaanbod is gericht op de vaardigheden die professionals nodig hebben om goed om te kunnen gaan met de 5 stappen van de meldcode en gericht op vroegsignalering. Ook is regievoering als ontwikkelingsthema opgenomen in het jaarplan van de gemeente Ede voor 2016. Veiligheid staat hoog op de agenda van de gemeente. Dit vinden de inspecties positief.

Ook bij de uitvoerend professionals is veel aandacht voor veiligheid van jeugdigen. Er zijn in de gemeente Ede veel mogelijkheden om preventief te werken en vroegtijdig te signaleren. Medewerkers van het CJG zijn in scholen en kinderopvanginstellingen aanwezig, omdat ze

vindplaatsgericht werken. Hierdoor kan laagdrempelig overleg gevoerd worden over eventuele signalen en kan bijvoorbeeld worden besloten tot de inzet van praktische gezinsondersteuning. De inspecties constateren dat deze werkwijze het mogelijk maakt dat kwetsbare gezinnen vroegtijdig in beeld komen.

Naast het vindplaatsgericht werken, vinden de inspecties het ook positief dat het CJG en de Sociaal Teams de methodiek Signs of Safety⁴ gebruiken om signalen van onveiligheid in kaart te brengen en te bespreken met het gezin. Ongeveer 80 procent van de medewerkers is geschoold in de methodiek van Signs of Safety. Daarnaast constateren de inspecties dat duidende partijen de verschillende leefgebieden van gezinnen in kaart brengen. Ook deze werkwijze draagt bij aan het tijdig in beeld komen van eventuele risico's die een veilige en gezonde ontwikkeling van jeugdigen belemmeren.

Nadruk op kindsignalen

Er is in Ede al veel in werking gesteld om tijdig onveilige situaties voor jeugdigen te signaleren. De inspecties constateren echter dat er ook nog ontwikkelpunten zijn die het tijdig signaleren van onveilige situaties kunnen belemmeren.

Eén daarvan is de nadruk op kindsignalen. Kindsignalen zijn signalen die een jeugdige direct uit, zoals afwijkend gedrag, of die fysiek zichtbaar zijn, zoals blauwe plekken. Signalerende professionals geven aan dat vooral deze kindsignalen aanleiding zijn voor een professional om in actie te komen en de stappen van de meldcode te hanteren. Minder concrete signalen zoals problemen van ouders, broertjes of zusjes kunnen ook echter ook belangrijke aanwijzingen zijn voor een onveilige situatie voor een jeugdige. Bovendien komt het ook voor dat een kind wel in een onveilige situatie verkeert, maar dit niet zichtbaar toont. Signalerende professionals geven aan deze situaties lastig te vinden. Als een professional signaleert dat er problemen zijn in de thuissituatie, zoals vechtscheiding, financiële problemen of psychische problemen van een ouder, dan gaat deze professional op zoek naar kindsignalen die de zorgen onderbouwen. Pas op het moment dat zichtbaar is dat de jeugdige gevolgen ondervindt van de problemen, geven de professionals aan dat ze actie gaan ondernemen. Als kindsignalen ontbreken, wordt de situatie van de jeugdige als veiliger beschouwd en ondernemen professionals minder snel actie.

Een belangrijke verklaring hiervoor is dat professionals het moeilijk vinden om met ouders het gesprek aan te gaan over eventuele gevolgen voor kinderen, terwijl deze gevolgen nog niet zichtbaar zijn. Professionals willen veel zekerheid voordat ze het gesprek met ouders aangaan, omdat ze bang zijn ouders ten onrechte te bevragen op een beladen onderwerp zoals de veiligheid van hun kinderen. Bovendien stellen professionals vanwege drukte en caseload prioriteiten. De professionals hebben veelal al hun tijd nodig voor de meest urgente gezinssituaties. Daarmee komt vroegsignalering en het ondernemen van actie naar aanleiding van vroege signalen onder druk.

⁴ 'Signs of Safety' is een oplossingsgerichte benadering voor gezinnen waar de veiligheid van een kind een probleem vormt. Om te zorgen dat het kind (weer) veilig kan opgroeien in het gezin ontwikkelt de hulpverlener samen met het gezin een veiligheidsplan. De hulpverlener stelt dit plan op met behulp van oplossingsgerichte vragen, waarmee sterke kanten van het gezin en uitzonderingen op de problemen zichtbaar worden, zodat het gezin zijn gedragsrepertoire kan uitbreiden (Turnell en Edwards 1999).

Dit zorgpunt speelt onder andere in het onderwijs. Zo geven docenten aan in sommige situaties wel op de hoogte te zijn van problemen in een gezin, maar geen actie te ondernemen zolang het de leerling in de klas niet kwetsbaar maakt en er geen gevolgen zijn voor de schoolprestaties. Als belangrijke reden wordt aangedragen dat scholen de ervaring hebben dat veel ouders hun kind op een andere school inschrijven als een professional van school problemen in de thuissituatie ter sprake brengt, zonder dat er een directe link is met de schoolprestaties van de kinderen. Ook geven professionals aan dat vechtscheidingen voor hen moeilijk te hanteren zijn, omdat ze dan snel speelbal worden van één van de ouders. Zolang er geen concrete signalen zijn in het gedrag van kinderen houden professionals zich liever afzijdig.

Signalen kunnen objectiever gemaakt worden door risico's systematisch in te schatten en signalen te bespreken met collega's of deskundigen. De jeugdgezondheidszorg is lange tijd bij jeugdigen betrokken en is daarom een belangrijke partij die risico's systematisch kan inschatten door het inventariseren van de draagkracht en draaglast van het gehele gezin. In de praktijk blijkt echter dat professionals van de jeugdgezondheidszorg risico's niet altijd inventariseren bij de start van hun betrokkenheid en ook geen (nieuwe) inschatting maken bij veranderende omstandigheden in het gezin. Hierdoor kan het voorkomen dat het beeld dat de jeugdgezondheidszorg heeft over de risico's in een gezin niet actueel is. Dit vinden de inspecties zorgelijk.

Conclusie

Fysieke of gedragsmatige signalen zijn vaak doorslaggevend voor professionals om risico's op onveiligheid te signaleren en hierop te handelen. Om preventiever te kunnen handelen, dienen signalerende professionals die met jeugdigen of ouders te maken hebben echter breder naar risico's in het gezinssysteem kijken, ook bij het ontbreken van kindsignalen.

4. Samenhangende hulp

Dit hoofdstuk geeft de bevindingen van de inspecties weer over het realiseren van samenhangende hulp. Eerst worden de verwachtingen van de inspecties op basis van het toezichtkader 'Stelseltoezicht Jeugd' geschetst. Vervolgens wordt ingegaan op wat goed gaat en wat verbeterpunten zijn.

4.1 Verwachtingen samenwerkende inspecties

De inspecties verwachten dat zorg en ondersteuning aan gezinnen in samenhang geboden wordt. Als meerdere partijen bij een gezin betrokken zijn, is het belangrijk dat zij met elkaar samenwerken en hun activiteiten op elkaar afstemmen, zodat voorkomen wordt dat partijen langs elkaar heen werken. Informatie vergaren en delen is een voorwaarde voor goede samenwerking. Het dient voor alle partijen helder te zijn hoe⁵ en met wie signalen moeten worden gedeeld. De verwijsindex risicjongeren (VIR) is een instrument om informatie te delen over welke organisaties betrokken zijn bij een jeugdige/gezin is.

Een belangrijk aspect van het delen van signalen is dat diegene die de (risico's op een) onveilige situatie heeft gesignaleerd een terugkoppeling krijgt van de verdere acties die worden ondernomen om de veiligheid van de jeugdige te borgen. Wanneer de veiligheid dit vereist verwachten de samenwerkende inspecties dat er warme overdracht plaatsvindt. Een warme overdracht (volledig en tijdig) heeft als doel dat professionals zorgen over (risico's op) onveiligheid van jeugdigen delen en afspraken te maken over verantwoordelijkheden.

De inspecties verwachten dat professionals een inschatting maken of het gezin zelf in staat is om de regie te voeren over de (toeleiding naar) zorg en ondersteuning. Indien dit niet het geval is dient één regisseur te worden aangesteld die zorgt voor samenhangende zorg en ondersteuning en oog heeft voor de veiligheid van de jeugdigen in het gezin. De regisseur dient te beschikken over de bevoegdheden die horen bij die rol, zoals doorzettingsmacht en de mogelijkheid om op te schalen.

4.2 Bevindingen

Professionals kennen elkaar goed en weten elkaar te vinden

Signalerende en duidende professionals kunnen vrij snel achterhalen hoe de situatie van een gezin is omdat professionals elkaar in het algemeen goed weten te vinden. Op casusniveau zien de inspecties dat er goede samenwerking is tussen professionals van bijvoorbeeld school, de jeugdgezondheidszorg, het schoolmaatschappelijk werk en het CJG, en ook tussen de Sociaal Teams en de politie. Dit komt omdat verschillende partijen elkaar treffen in casuïstiekoverleggen, zoals de zorg- en adviesteams (ZAT) op scholen. Doordat professionals laagdrempelig contact met

⁵ Delen van signalen vereist de toestemming van de jeugdige/het gezin tenzij het om een veiligheidsrisico gaat.

elkaar kunnen opnemen in de verschillende overleggen, kan de verschillende vormen van zorg en ondersteuning aan gezinnen makkelijker op elkaar worden afgestemd.

Weinig actieve informatiedeling

De samenwerkende inspecties hebben ook verbeterpunten geconstateerd waar het afstemming en samenhangende hulp betreft. Eén van de bevindingen van de inspecties is dat er weinig actieve terugkoppeling plaatsvindt van duidende professionals, van het CJG, de Sociaal Teams en Veilig Thuis, aan andere professionals die bij een gezin betrokken zijn.

Wanneer professionals weten dat een andere professional relevante informatie over een gezin heeft, gaan ze actief achter de informatie aan. Echter, andersom, professionals die informatie nodig hebben in een meer preventief kader, krijgen slechts beperkt informatie van anderen. Het gaat dan om partijen die langdurig betrokken zijn bij gezinnen, zoals de huisarts, de jeugdgezondheidszorg en de school. Zij worden weinig geïnformeerd over betrokkenheid van een Sociaal Team of het CJG in verband met problemen in een gezin. Daarnaast kan informatie van deze langdurig betrokken partijen beter worden benut. Zo wordt de jeugdgezondheidszorg niet altijd benaderd door Veilig Thuis voor informatie over een gezin.

Ook de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) informeert andere partijen weinig over ouderproblematiek. Zo kan de situatie ontstaan dat professionals informatie missen over het gezin en eventuele risico's voor de veilige ontwikkeling van de kinderen in het gezin. Deze informatie is wel van belang voor hun signalerende taak en kan professionals helpen om passend te handelen.

Om tijdig te kunnen handelen en passende hulp te kunnen bieden is het essentieel dat breed wordt gekeken naar de situatie van het gezin en dat relevante informatie over het gezin bij elkaar wordt gebracht. Dat begint met informatie over welke professionals bij een kind en gezin zijn betrokken. Eén van de instrumenten waarmee professionals aan andere professionals kunnen laten weten dat ze betrokken zijn bij een gezin is de Verwijsindex Regio FoodValley. De Verwijsindex is een digitaal systeem waarin hulpverleners een risicosignaal over jeugdigen kunnen afgeven. Hierdoor komen risicosignalen bij elkaar waardoor hulpverleners contact met elkaar kunnen opnemen en de hulp aan de jeugdige op elkaar af kunnen stemmen. De Verwijsindex is gekoppeld aan de landelijke Verwijsindex Risicjongeren (VIR). De gemeente stimuleert het gebruik van de Verwijsindex, bijvoorbeeld door hierover gesprekken te voeren en afspraken te maken met organisaties die zorg en ondersteuning bieden aan gezinnen. Ook heeft de gemeente de aansluiting op en het gebruik van de Verwijsindex als voorwaarde opgenomen in de subsidie- en inkoopvoorwaarden. In de praktijk is het gebruik echter wisselend. Sommige professionals gebruiken dit instrument beperkt of niet. Hoewel het instrument is bedoeld voor vroegsignalering, registreert het voortgezet onderwijs bijvoorbeeld pas in een later stadium. De school hanteert als regel voor registratie in de Verwijsindex dat een leerling eerst in een multidisciplinair overleg moet zijn besproken zoals het ZAT. Doordat de Verwijsindex gebrekkig of pas in een laat stadium wordt gebruikt, is de meerwaarde van het instrument nog beperkt.

Onduidelijke rol- en taakverdeling

Op lokaal niveau zijn er verschillende partijen die te maken hebben met jeugdigen en gezinnen. Zoals in hoofdstuk 2 beschreven is, zijn er op wijkniveau wijkteams en Sociaal Teams. Daarnaast is er ook nog het CJG en het Sociaal Interventie Team. Hoewel op beleidsniveau duidelijk onderscheid is gemaakt tussen deze partijen, constateren de samenwerkende inspecties dat in de praktijk de rol- en taakverdeling tussen deze teams niet altijd helder is voor professionals. Het CJG is bedoeld voor enkelvoudige problemen op het gebied van opgroeien en opvoeden en de Sociaal Teams voor meervoudige problemen. De professionals van het CJG en de Sociaal Teams voeren regie over de hulp aan een gezin. In de praktijk blijkt echter dat een gezin bij het CJG komt voor een enkelvoudig probleem, terwijl later blijkt dat er meer problemen in het gezin spelen. Het is in een dergelijke situatie niet altijd duidelijk welke partij verantwoordelijk is en wie wanneer de regie in het gezin voert. Ook weten professionals niet altijd wat de rol, het werkgebied en de doelgroep van het Sociaal Interventie Team is. De inspecties vinden dit zorgelijk omdat het hierdoor lang kan duren voordat een gezin op de juiste plek terecht komt.

De gemeente heeft dit knelpunt gesignaleerd en is nu bezig de rolverdeling tussen het CJG en de Sociaal Teams aan te passen. Het kernteam van het CJG zal overgaan naar de Sociaal Teams, waardoor het aandeel jeugd in de Sociaal Teams toeneemt. Het CJG blijft vindplaatsgericht werken. Met deze aanpak wordt beoogd om meer vorm te geven aan het realiseren van 1 gezin, 1 plan.

Naast de onduidelijkheden over taken tussen de verschillende teams, is er ook binnen teams geen eenduidige invulling van de verschillende taken. Er zijn verschillen in de werkwijzes van de Sociaal Teams. Dit heeft onder meer te maken met de achtergrond van de professionals en verschillen in de samenstelling van teams. Sommige professionals hebben bijvoorbeeld ervaring met het uitvoeren van de regisseursrol, terwijl anderen die ervaring nog moeten opdoen. Ook kunnen sommige professionals in de Sociaal Teams werken met een risicotaxatie-instrument zoals de Lirik en anderen niet. In sommige teams is wel expertise beschikbaar over drang en dwang en in andere teams ontbreekt deze expertise. De inspecties vinden het van belang dat de kennis en kunde binnen elk team passend is bij de doelgroep die het team bedient. Dit betekent bijvoorbeeld dat voor professionals van de Sociaal Teams expertise over drang en dwang altijd beschikbaar moet zijn.

Conclusie

De conclusie van de inspecties over het realiseren van samenhangende hulp is dat hoewel professionals elkaar goed weten te vinden, er nog te weinig actief informatie wordt uitgewisseld en er veel onduidelijkheid is over rol- en taakverdeling tussen de verschillende lokale partijen. Om tijdig passende hulp te kunnen bieden aan gezinnen is het belangrijk dat professionals beschikken over actuele informatie en een goed beeld hebben van wie welke rol heeft.

5. Continuïteit van zorg

Dit hoofdstuk geeft de bevindingen van de inspecties weer over de continuïteit van zorg en ondersteuning. Eerst worden de verwachtingen van de inspecties op basis van het toezichtkader 'Stelseltoezicht Jeugd' geschetst. Vervolgens wordt ingegaan op wat goed gaat en wat verbeterpunten zijn.

5.1 Verwachtingen samenwerkende inspecties

De samenwerkende inspecties vinden het van belang dat er een goede aansluiting is tussen het signaleren van risico's op onveiligheid en de start van passende zorg en ondersteuning. De zorg en ondersteuning moet zo snel mogelijk leiden tot een veilige situatie voor jeugdigen.

Mochten stagnaties optreden (bijvoorbeeld wanneer ouders/jongere niet willen meewerken, de juiste hulp niet beschikbaar is of er wachtlijsten zijn), dan verwachten de samenwerkende inspecties dat naar alternatieve oplossingen wordt gezocht om de situatie van de jeugdige in het gezin veilig te maken. Om de veiligheid van jeugdigen te borgen, dienen professionals bij jeugdigen en gezinnen betrokken te blijven tot de zorg en ondersteuning is gestart. Zorgmijders vormen hierbij een specifieke aandachtsgroep.

Professionals dienen met elkaar en het gezin vast te stellen wanneer de veiligheid van kinderen in een gezin zodanig in het gedrang komt en dat de inzet van drang en dwang nodig is om veiligheidsrisico's op te heffen.

5.2 Bevindingen

Informatie bij elkaar brengen

Om calamiteiten zoveel mogelijk te voorkomen heeft de gemeente Ede nagedacht over hoe professionals elkaar beter kunnen vinden en hoe informatie beter bij elkaar kan komen. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het instellen van een verbindingsofficier door de gemeente. Deze verbindingsofficier brengt in het geval van afschaling door Veilig Thuis naar het lokale veld (de Sociaal Team of het CJG), informatie over alle gezinsleden bij elkaar zodat de inschatting over de veiligheid van een gezin gemaakt kan worden op basis van zo compleet mogelijke informatie. Hiermee kan een verrijkt beeld worden verkregen van de ernst en aard van veiligheidsrisico's in het gezin en een betere inschatting worden gemaakt welke passende zorg en ondersteuning nodig is. Afschaling door Veilig Thuis betekent immers niet dat de risico's ten opzichte van de veiligheid van kinderen weggenomen zijn.

De samenwerkende inspecties beschouwen dit initiatief als een vernieuwende manier om versnipperde informatie tegen te gaan en continuïteit van zorg en ondersteuning te bevorderen.

Veel op- en afschalingen tussen instanties

De inspecties constateren dat de continuïteit van zorg en ondersteuning aan gezinnen in het gedrang kan komen door veel op- en afschalingen tussen de instanties die zich bezighouden met het duiden van signalen en het inzetten van hulp. In de praktijk betreft dit knelpunt vooral de Sociaal Teams en Veilig Thuis. Hoewel wordt beoogd om snel passende hulp in te zetten, worden jeugdigen en gezinnen waar belemmeringen voor de veilige ontwikkeling van jeugdigen spelen vaak meerdere keren verwezen voordat zorg en ondersteuning start.

Professionals van Veilig Thuis hebben de opdracht om zaken zoveel mogelijk af te schalen naar het lokale Sociaal Team. Wanneer er sprake is van ernstige problematiek en drang op zijn plek is, past dit niet goed bij de werkwijze van de Sociaal Teams. De Sociaal Teams werken namelijk vanuit een vraaggerichte aanpak in het vrijwillig kader. Op het moment dat ouders geen hulpvraag formuleren, maar er wel zorgen zijn over de veiligheid van een kind of meerdere kinderen, is het de bedoeling dat de professionals van het Sociaal Team een traject van probleembesef en probleemverheldering starten. In de praktijk voelen de professionals van de Sociaal Teams zich niet altijd capabel om dergelijke situaties waarin onveiligheid een rol speelt op te pakken. Het is ook niet altijd duidelijk voor professionals wanneer een casus vraagt om drang of dwang en in welke situaties afschaling door Veilig Thuis wel of niet terecht is. Ze verwijzen vervolgens terug naar Veilig Thuis. In sommige gevallen, als blijkt dat het gezin niet mee wil werken, wordt er snel opgeschaald naar Veilig Thuis of wordt Jeugdbescherming Gelderland ingeschakeld. In andere gevallen wordt de regie impliciet bij ouders gelegd en pas nadat vorderingen lange tijd uitblijven wordt er opgeschaald naar Veilig Thuis of Jeugdbescherming Gelderland. Ook spelen zowel bij Veilig Thuis als de Sociaal Teams beperkte capaciteit en hoge werkdruk een rol in de overwegingen om op- en af te schalen.

Het risico ontstaat dat gezinnen op en neer geschoven worden tussen deze instanties en niet tijdig de meest passende hulp krijgen voor de problematiek. Veiligheidsrisico's kunnen in deze periode blijven voortbestaan.

Dialoog met de jeugdige/het gezin

Om een goede inschatting te maken van welke zorg nodig is, is het belangrijk dat professionals het gesprek aangaan met jeugdigen en gezinnen over de wensen, behoeften en mogelijkheden van henzelf en hun sociale netwerk. Een van de gesprekspunten zou moeten zijn wie het centrale aanspreekpunt voor jeugdige, gezin en betrokken professionals zou moeten zijn en hoe de regie over de zorg en ondersteuning kan worden ingevuld. Het gaat dan bijvoorbeeld over wat jeugdige, gezin en sociaal netwerk zelf kunnen en willen en welke ondersteuning en randvoorwaarden nodig zijn om passende hulp te organiseren. Het uitgangspunt van de gemeente Ede is dat gezinnen zoveel mogelijk zelf de regie voeren. De inspecties hebben in de praktijk echter niet terug gezien dat er afspraken worden gemaakt tussen ouders en jeugdigen en professionals van de Sociaal Teams over de mate waarin een gezin zelf regie kan voeren, welke voorwaarden hieraan verbonden zijn en hoe gezorgd kan worden voor continuïteit in de zorg en ondersteuning.

Wachlijsten

De samenwerkende inspecties constateren daarnaast dat wachlijsten een knelpunt vormen voor de continuïteit van zorg en ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen. Wachlijsten bestaan bijvoorbeeld voor gespecialiseerde jeugdhulp. In het belang van de veilige ontwikkeling van jeugdigen is het belangrijk dat op het moment dat hulp niet gelijk beschikbaar is, professionals inschatten of een gezin kan wachten op hulp, of dat een andere vorm van zorg nodig is ter overbrugging of vervanging. Standaard werkafspraken over het handelen van professionals en de taken en verantwoordelijkheden in geval van wachlijsten ontbreken echter nog.

Ook bij de duidende partijen kan de continuïteit stagneren. De caseload van de duidende partijen zoals Veilig Thuis, de Sociaal Teams en CJG is dermate hoog dat er te weinig tijd is om casussen te bespreken. Hierdoor moeten sommige gezinnen langer wachten op (de inzet van) passende hulp.

Conclusie

De samenwerkende inspecties vinden het positief dat de gemeente Ede initiatief heeft genomen om door middel van een verbindingsofficier informatie uit verschillende bronnen bij elkaar te brengen. De samenwerkende inspecties concluderen dat de continuïteit van zorg wordt gehinderd door veel op- en afschalen tussen Veilig Thuis en de lokale teams. Ook komt de continuïteit in gevaar als er sprake is van wachlijsten bij duidende partijen en hulpaanbieders.

6. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geven de inspecties hun eindconclusie over het signaleren van onveiligheid en het tot stand brengen van passende hulp door partijen in de gemeente Ede. Het hoofdstuk eindigt met het vervolgtraject.

6.1 Conclusie

De samenwerkende inspecties hebben gekeken in hoeverre partijen uit het sociaal domein jeugdigen met een risico op onveiligheid tijdig signaleren en hun signalen doorgeven aan partijen die deze kunnen duiden. Daarnaast hebben de inspecties gekeken in hoeverre partijen die de toegang tot jeugdhulp kunnen organiseren de signalen over onveilige situaties duiden en indien nodig toegang tot jeugdhulp realiseren. Er is in Ede door de gemeente en verschillende partijen in het sociaal domein veel gedaan om onveiligheid bij jeugdigen zo goed mogelijk te signaleren, te zorgen dat deze signalen worden opgepakt en indien noodzakelijk passende en samenhangende hulp te organiseren. De samenwerkende inspecties vinden het positief dat in de gemeente Ede veel aandacht is voor het signaleren van onveiligheid en het bij elkaar brengen van informatie uit verschillende invalshoeken. Het aanwijzen van een verbindingsofficier beschouwen de inspecties als een best practice.

De samenwerkende inspecties hebben ook zorgpunten geconstateerd in het onderzoek:

- Signalerende professionals ondernemen vooral actie als zij signalen waarnemen die jeugdigen direct uiteten of die fysiek zichtbaar zijn, zoals blauwe plekken. Om preventiever te kunnen handelen moeten professionals naar risico's in het gezinssysteem kijken, ook bij het ontbreken van kindsignalen.
- Hoewel professionals elkaar goed weten te vinden, wordt nog te weinig actief informatie uitgewisseld en is er veel onduidelijkheid over rol- en taakverdeling tussen de verschillende lokale partijen, zoals het CJG, de Sociaal Teams en het Sociaal Interventie Team. Om tijdig passende hulp te kunnen bieden aan gezinnen is het belangrijk dat professionals beschikken over actuele informatie en een goed beeld hebben van wie welke rol heeft.
- Continuïteit van zorg wordt gehinderd door veel op- en afschalen en wachtlijsten.

6.2 Aanbevelingen:

De gemeente Ede is volop bezig met het ontwikkelen en transformeren van het sociaal domein. Er zijn al verschillende stappen gezet om verbeteringen door te voeren. Verdere uitwerking van gemaakte afspraken is nog nodig. Gezien bovenstaande conclusie, doen de inspecties de volgende aanbevelingen:

- Bevorder als signalerende partijen de deskundigheid van het herkennen van onveilige situaties, ook als het kind geen zichtbare signalen toont. Zorg dat professionals beschikken over methoden om signalen van onveiligheid vroeg in beeld te krijgen, bijvoorbeeld door de methodiek Signs of Safety, die nu door het CJG en de Sociaal Teams wordt gebruikt, breder te verspreiden. Het is belangrijk om kinderen uit gezinnen waar veel risicofactoren spelen goed te volgen. De jeugdgezondheidszorg kan dit bijvoorbeeld doen, net als schoolmaatschappelijk werkers en huisartsen. Het helpt om professionals te stimuleren om andere professionals te betrekken. Dit kan bijvoorbeeld door met meer partijen gezamenlijk casuïstiek te bespreken. Informatie uit verschillende invalshoeken komt dan bij elkaar waardoor breder kan worden gekeken en een inschatting beter kan worden gemaakt.
- Bevorder als signalerende partij dat meer professionals uit het brede sociaal domein laagdrempelig contact opnemen met duidende partijen, ook als er geen kindsignalen zijn maar wel ouderproblematiek die risico's met zich meebrengt voor de veilige en gezonde ontwikkeling van kinderen. De duidende partijen, zoals het CJG en de Sociaal Teams, kunnen (preventief) actie ondernemen in een vroeg stadium, door het gesprek aan te gaan met ouders of door anderen te helpen bij het voorbereiden van een gesprek met ouders.
- De duidende partijen zoals het CJG en de Sociaal Teams dienen de afspraken die er zijn over regievoering te benutten en verdere invulling te geven aan de uitvoering van de regiefunctie. Het is een belangrijke taak van de gemeente om er op toe te zien dat het gemeentelijk beleid in de praktijk wordt toegepast. Dit geldt ondermeer voor de door haar vastgelegde uitgangspunten van goede regievoering zoals één gezin, één plan. Door de regierol in goede samenwerking met jeugdigen, gezinnen en hulpverlenende instanties in te vullen, kan de regievoerder zorgen voor samenhang en continuïteit in de zorg en ondersteuning aan gezinnen. Als ouders zelf regie voeren dienen daar duidelijke afspraken met hen over te worden gemaakt, die ook voor andere betrokken partijen helder zijn.
- Duidende partijen zoals het CJG, de Sociaal Teams en Veilig Thuis dienen de basiszorg, zoals de huisarts en de jeugdgezondheidszorg, beter te informeren en de informatie van de basiszorg meer te benutten. Het is van belang dat de basiszorg op de hoogte is van zorgen over een gezin zodat zij passend kunnen handelen op eventuele signalen van onveiligheid. Een belangrijk element van terugkoppeling is dat wederzijdse verwachtingen worden uitgesproken. De gemeente Ede heeft het knelpunt van weinig actieve terugkoppeling al ten tijde van het onderzoek door de inspecties gesignaleerd en met huisartsen en de jeugdgezondheidszorg afgesproken om vanuit het CJG en de Sociaal Teams meer actief terug te koppelen naar deze partijen. De inspecties vinden het van belang dat bij deze afspraken ook andere partijen zoals het onderwijs worden betrokken.
- Bevorder als signalerende en duidende partijen dat betrokkenheid bij een gezin wordt gedeeld met andere betrokken organisaties. Een instrument hiervoor is de Verwijsindex. Het goed functioneren van de Verwijsindex hangt af van het gebruik door professionals. Organisaties die

met kwetsbare gezinnen te maken hebben dienen duidelijke afspraken te maken over wanneer professionals registreren in de Verwijsindex. Belemmeringen voor het gebruik van de Verwijsindex dienen door deze partijen weggenomen te worden. Tevens dienen zij (het belang van) het gebruik door professionals onder de aandacht te brengen en te stimuleren.

- Zorg als duidende partijen ervoor dat het voor de professionals van het CJG en de Sociaal Teams duidelijk is wanneer en hoe op te schalen en verduidelijk de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de verschillende duidende partijen en de partijen op het gebied van drang en dwang. Het is belangrijk dat professionals en partijen elkaar aanspreken als ze hun rol niet pakken of als ze juist te lang met te complexe problematiek blijven doorgaan.
- Professionals van duidende instanties die hulp inzetten voor een gezin, dienen in geval van wachtlijsten een inschatting te maken of een gezin kan wachten op hulp en waar nodig op zoek te gaan naar alternatieven voor de hulp die ook passend zijn bij het gezin.

De inspecties verwachten dat de bovengenoemde verbeterpunten worden opgepakt door de partijen werkzaam in het sociaal domein en dat de gemeente Ede hierin de nodige ondersteuning zal bieden.

De inspecties zullen de ontwikkelingen in Ede volgen en verzoeken de gemeente om begin 2017 te presenteren op welke wijze met de aanbevelingen is omgegaan en inzicht te geven in de mate waarin de verbeterpunten zijn gerealiseerd.

Bijlage 1: Toezichtkader 'Stelseltoezicht Jeugd'

Thema	Criteria <i>Wanneer is het goed?</i>	Indicatoren <i>Waarom kun je dat zien?</i>	Ratio <i>Waarom is dit belangrijk?</i>	Operationalisering Toegang 2015 <i>Wat verstaan we voor het signaleren van onveiligheid onder deze indicator. (alleen ingevuld als indicator uitleg vraagt)</i>
Jeugdigen in beeld	Als jeugdigen en gezinnen zorg en/of ondersteuning nodig hebben, wordt dit gesignaleerd.	<ul style="list-style-type: none"> - Er is zicht op de doelgroep. - De toegang tot zorg en ondersteuning is laagdrempelig. - Er wordt gekeken naar de draagkracht en risico's in het gehele gezin en het sociale netwerk. 	<p>Om preventie, vroegsignalering en effectieve zorg en ondersteuning mogelijk te maken is kennis nodig van de doelgroep in zijn algemeenheid en specifiek van de risico's en draagkracht van een gezin.</p> <p>Jeugdigen en gezinnen die zelf hulp zoeken moeten tijdig een professional vinden die met hen meedenkt.</p>	<p>De betrokken netwerkpartners beschikken over expertise van (on)veiligheid welke laagdrempelig kan worden ingezet. Expertise houdt in dat er kennis is van de kenmerken van jeugdigen en gezinnen die mogelijk onveilig zijn, van onveilige situaties voor jeugdigen en gezinnen en hoe er gehandeld moet worden in het geval van signalen van onveilige situaties (bijvoorbeeld door de implementatie van de meldcode, de inzet van aandachtsfunctionarissen veiligheid, richtlijnen en protocollen veiligheid zoals het politieprotocol, rol van gedragswetenschapper in teams, etc). Scholing richt zich op het borgen van veiligheid van jeugdigen en gezinnen.</p> <p>De betrokken netwerkpartners zorgen dat jeugdigen en gezinnen zelf gemakkelijk en laagdrempelig hulp kunnen krijgen als zij in onveilige situaties (dreigen te) verkeren.</p>
	Jeugdigen/gezinnen die zorg en ondersteuning nodig hebben, worden adequaat naar zorg en ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> - Het bepalen van de zorg en ondersteuningsbehoefte gebeurt in interactie met de jeugdige/het gezin. Waar nodig worden andere partijen betrokken. - De afweging voor en de prioritering van de inzet van zorg en 	Een adequate toeleiding is van belang voor het krijgen van passende zorg en ondersteuning. Als de toeleiding niet passend plaatsvindt, is dit een risico voor stagnatie en eventueel verergering van de problematiek. Om maatwerk te kunnen leveren is het belangrijk dat er integraal naar de zorg en ondersteuningsbehoefte wordt gekeken en dat er wordt gekeken welk aanbod daarbij past. Hiervoor is kennis van het beschikbare aanbod	De betrokken netwerkpartners weten waar ze terecht kunnen voor advies en consultatie. Ze zijn op de hoogte van elkaars aanbod, weten elkaar te vinden en kunnen laten zien dat zij elkaar opzoeken, met elkaar overleggen en tot afspraken komen om de veiligheid van jeugdigen/gezinnen te borgen. Alle betrokken partijen inclusief de jeugdige en het gezin worden hierbij betrokken.

Thema	Criteria <i>Wanneer is het goed?</i>	Indicatoren <i>Waarom kun je dat zien?</i>	Ratio <i>Waarom is dit belangrijk?</i>	Operationalisering Toegang 2015 <i>Wat verstaan we voor het signaleren van onveiligheid onder deze indicator. (alleen ingevuld als indicator uitleg vraagt)</i>
	toegeleid.	<p>ondersteuning wordt gebaseerd op de problematiek van het gehele gezin.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stagnaties in de toeleiding worden gesignaleerd en waar mogelijk verholpen of er wordt een passend alternatief ingezet. 	onontbeerlijk.	<p>Het is belangrijk dat er een goede aansluiting is tussen het signaleren van risico's op onveiligheid en de start van zorg en ondersteuning. De zorg en ondersteuning moet zo snel mogelijk leiden tot een veilige situatie voor de jeugdige en het gezin. De prioritering is daarop afgestemd. Met de inzet van zorg en ondersteuning wordt rekening gehouden met het gehele gezin.</p> <p>Mochten er stagnaties voorkomen (bijvoorbeeld ouders/jongere willen niet meewerken, de juiste hulp is niet beschikbaar, er zijn wachtlijsten) dan wordt naar alternatieve zorg en ondersteuning gezocht om de situatie van de jeugdige in het gezin veilig te maken. Indien nodig wordt gedwongen zorg en ondersteuning ingezet.</p>
	De veiligheid van jeugdigen/gezinnen in de signalering en toeleiding naar zorg en ondersteuning is geborgd.	<ul style="list-style-type: none"> - Risico's en signalen met betrekking tot de veiligheid van jeugdigen/gezinnen worden systematisch ingeschat. - In het belang van de veiligheid van de jeugdige/het gezin worden signalen gedeeld. - Signalen van zorgmijding komen zo snel mogelijk in beeld. - In het belang van de veiligheid van de jeugdige is duidelijk wie 	<p>Jeugdigen en gezinnen hebben er belang bij dat signalen in een zo vroeg mogelijk stadium worden gezien en waar nodig worden gedeeld. Delen van signalen vereist de toestemming van de jeugdige/het gezin tenzij het om een veiligheidsrisico gaat. De veronderstelling is dat als signalen integraal worden bekeken, de behoefte aan de zorg en ondersteuning beter kan worden ingeschat.</p> <p>Om de veiligheid van jeugdigen te borgen worden jeugdigen en gezinnen niet losgelaten tot de zorg en ondersteuning is gestart en wordt waar nodig een risicoanalyse uitgevoerd. Zorgmijders zijn</p>	<p>Er wordt een instrument gebruikt om risico's systematisch in te schatten (het instrument heeft een vast format en een vaste inhoud en wordt bij ieder kind op dezelfde manier gebruikt). Hiermee wordt de veiligheid van de leefsituatie ingeschat en beoordeeld.</p> <p>Het inzetten van deskundigheid omtrent (on)veiligheid is hierbij van belang (collegiale consultatie).</p>

Thema	Criteria <i>Wanneer is het goed?</i>	Indicatoren <i>Waarom kun je dat zien?</i>	Ratio <i>Waarom is dit belangrijk?</i>	Operationalisering Toegang 2015 <i>Wat verstaan we voor het signaleren van onveiligheid onder deze indicator. (alleen ingevuld als indicator uitleg vraagt)</i>
		betrokken blijft bij de jeugdige/het gezin tijdens de toeleiding	hierbij een specifieke aandachtsgroep.	<p>De betrokken netwerkpartners zijn gericht op het creëren van een veilige situatie voor de jeugdige (in het gezin) en het wegnemen van risico's.</p> <p>Signalen van (risico's op) onveiligheid worden altijd (met toestemming) gedeeld met relevante netwerkpartners en indien nodig gemeld (met of zonder toestemming) bij een partij die signalen kan duiden. Het is voor alle partijen helder hoe en met wie signalen moeten worden gedeeld. Een belangrijk aspect van het delen van signalen is dat diegene die de (risico's op een) onveilige situatie heeft gesignaleerd een terugkoppeling krijgt van de verdere acties die worden ondernomen om de veiligheid van de jeugdige/het gezin te borgen.</p> <p>De verwijsindex risicojongeren (VIR) is een instrument om te delen welke organisaties betrokken zijn. Dit instrument werkt alleen als hij door alle betrokkenen goed wordt ingevuld.</p> <p>Het is helder wie tijdens de toeleiding naar zorg en ondersteuning verantwoordelijk is om de veiligheid van de jeugdige/het gezin in de gaten te houden.</p>

Thema	Criteria <i>Wanneer is het goed?</i>	Indicatoren <i>Waarom kun je dat zien?</i>	Ratio <i>Waarom is dit belangrijk?</i>	Operationalisering Toegang 2015 <i>Wat verstaan we voor het signaleren van onveiligheid onder deze indicator. (alleen ingevuld als indicator uitleg vraagt)</i>
Jeugdigen in zorg en ondersteuning	De veiligheid van jeugdigen/gezinnen die zorg en ondersteuning krijgen van netwerkpartners /partijen in het gehele sociaal domein is geborgd.	<ul style="list-style-type: none"> - Wanneer de veiligheid dit vereist wordt informatie gedeeld. - Wanneer de veiligheid dit vereist vindt er een warme overdracht plaats. - Het is duidelijk wanneer de overstap van vrijwillige naar gedwongen zorg en ondersteuning moet worden overwogen en dit wordt tijdig ingezet. - Tijdens de zorg en ondersteuning aan ouders wordt de veiligheid van jeugdige(n) in het oog gehouden. - Indien jeugdigen onveilig zijn worden maatregelen genomen om de veiligheid te herstellen. 	<p>Gedurende de loop van de zorg en ondersteuning is het van belang dat de veiligheid van jeugdigen/gezinnen is geborgd. Hiertoe is het nodig dat informatie wordt gedeeld, zowel tijdens het verlenen van zorg en ondersteuning als bij overdracht van zorg en ondersteuning. Ook moet het voor de betrokkenen duidelijk zijn wanneer er opgeschaald moet worden naar dwang en drang.</p> <p>Specifieke aandacht wordt gevraagd voor de volwassenenzorg. Problemen van ouders kunnen risico's met zich meebrengen voor jeugdigen, het is daarom van belang dat zorg en ondersteuning aan ouders oog heeft voor de veiligheid van jeugdigen.</p>	<p>Een warme overdracht (volledig en tijdig) bij zorg aan jeugdigen of volwassenen met kinderen heeft als doel om zorgen over (risico's op) onveiligheid van jeugdigen te delen en om afspraken te maken over verantwoordelijkheden.</p> <p>Om veiligheid van jeugdigen en gezinnen te borgen is expertise van gedwongen zorg en ondersteuning beschikbaar en wordt deze tijdig ingezet. De betrokken netwerkpartners weten hoe er bij (risico's op een) onveilige situatie opgeschaald kan worden. Dit houdt in dat er duidelijke stappen zijn die genomen kunnen worden waardoor de veiligheid van kinderen geborgd is.</p> <p>Juist bij het onderwerp signaleren is het van belang dat bij hulp en ondersteuning aan ouders, door alle netwerkpartners in het sociaal domein, oog is voor veiligheid van kinderen. Met de kindcheck wordt bekeken of er kinderen in het gezin zijn en of deze kinderen veilig zijn. Voor het uitvoeren van de kindcheck hebben betrokken netwerkpartners instructies nodig. Als er op basis van de kindcheck blijkt dat er zorgen zijn over de veiligheid van kinderen worden de juiste stappen ondernomen (bijvoorbeeld gebruik van meldcode of andere toereikende methode).</p>

Bijlage 2: Overzicht van betrokken organisaties

De inspecties hebben gezocht naar partijen in het brede sociaal domein met een belangrijke rol in het signaleren van risico's op onveiligheid en partijen uit het jeugddomein die de toegang tot jeugdhulp verzorgen. De uiteindelijke keuze van organisaties is gemaakt op basis van een beleidsanalyse, interview met een beleidsmedewerker en dossieronderzoek. Betrokken organisaties in het onderzoek zijn:

- Sociaal Team Ede
- GGD Veiligheid en gezondheidsregio Gelderland Midden
- Icare Jeugdgezondheidszorg
- LHV-huisartsenkring De Gelderse Rivieren
- Veilig Thuis
- Homestart
- Centrum voor Jeugd en Gezin Ede
- Welstede (Malkander)
- Opella maatschappelijk werk
- Stimenz
- CSG Het Streek
- CNS Ede
- Stichting Proominent
- Woningbouw Woonstede
- Politie | Oost-Nederland | Gelderland-Midden | Ede

